

EĞİTİM ve KALKINMA

Doç. Dr. Mehmet A. KISAKÜREK*

Eğitim, kalkınmanın temel bir ögesidir. Geri kalmış ülkeler 30 yıl önceleri sosyal ve ekonomik açıdan kalkınma arzusu duymaya başladıklarında, eğitim, yalnızca sosyal ve politik bilinçlenmenin bir aracı değil, aynı zamanda da yetişmiş insangücünü artırmanın bir aracı olarak algılanmıştır. Bu durum, bireylerin eğitimden elde etmek istedikleri gözlenebilir hedeflerle birleşince, gerek eğitim yatırımlarında, gerekse de okullara kayıt isteklerinde daha önce görülmemiş artışlara neden olmuştur. 1950'lerdeki bu gelişmelere rağmen, eğitimdeki büyüme, fırsat eşitliğini ve kullanma isteklerini karşılama da yetersiz kalmıştır.

1960'larda kalkınma sürecinin algılanmasında köklü değişiklikler olduğu görülmektedir. Bu yıllarda, gelişmekte olan ülkeler, «modern sektörü» ekonomilerine yaymağa ağırlık verirken, modern sektörün yetersiz kaynakları (sermayeyi) yek ettiği gözlenmektedir. Modern yatırımların şehirlerde toplanması eğilimi, köyden şehire göçü hızlandırmış ve şehirlerdeki işsizliği körüklemiştir. Öte yandan, modern sektördeki istihdam olanaklarının, göç hızının altında kaldığı ortaya çıkmıştır. Böylece, gelişmekte olan ülkelerde, «ulusal ekonomik büyüme»nin refahı hızlı ve etkin bir şekilde geliştirmede yetersiz kaldığı görülmüştür.

1960'ların sonlarında, üretime ağırlık veren bu «kalkınma» tanımını genişletme gereksinimi ortaya çıkmıştır. 1970 de Birleşmiş Milletler Genel Kurulu «Kalkınmanın amacını tüm insanların daha iyi bir hayat yaşamaları için olanakların artmasını sağlamak» olarak benimsemiştir. Bunun için ise, eğitim, sağlık, beslenme, barınma, sosyal refah ve çevre korunması olanaklarını yaymak ve geliştirmek gerekmektedir. Görüldüğü gibi, bu kalkınma yaklaşımı açlık, hastalık, cehalet ve çevre kirliliğinin ortadan kaldırılması için gerekli olan mal ve hizmetlerin sağlanması yolu ile insanlığın refahını geliştirmeyi amaçlamaktadır.

* A. Ü. Eğitim Bilimleri Fakültesi Öğretim Üyesi.

Çeşitli açılarından bakıldığında kalkınma ile eğitim üç açıdan ilişkilidir :

1. Temel bir insan gereksinmesi olarak eğitim

İnsanlar yaşamlarını düzene koyabilecek bilgi, beceri, tutum ve değerlere gereksinme duyarlar. Böyle bir eğitim, insanlara yeni olanaklardan yararlanma, sosyal ve kültürel değişikliklere uyum ile sosyal, kültürel, politik ve ekonomik etkinliklere katılma yeteneği sağlar. Toplumlar kalkındıkça eğitim, mevcut kültürü tanımanın gerekli koşullarından biri olmaktadır.

2. Öteki temel gereksinimleri karşılamanın bir aracı olarak eğitim

Eğitim uygun şekilde beslenme, barınma ve sağlık hizmetlerini etkilemektedir. Örneğin, gelişmekte olan ve gelişmiş ülkelerde mide ve bağırsak hastalıklarının azaltılması tamamen eğitim yolu ile başlanmıştır. Özellikle bebek ve çocukların iyi beslenmelerinin öğrenme kapasitelerini büyük ölçüde geliştirdiği bilinmektedir. İyi ve dengeli beslenmenin ne şekilde olabileceği ancak eğitimle vurgulanabilir. Bu ise eğitimden sağlanan genel bir yarar olmakla birlikte, bireylerin üretimin ve gelirlinin artmasını sağlamaktadır.

3. Kalkınmayı destekleyen ve hızlandıran bir etken olarak eğitim

Bu konuda eğitimin çeşitli rolleri olduğu bilinmektedir. Birincisi, eğitim, ekonominin her sektöründeki çeşitli düzeylerde sermaye, teknoloji, hizmetler ve yönetimi düzenleyecek ve yürütecek becerikli elemanları hazırlamakta ve yetiştirmektedir. Tecrübeler çeşitli kere-ler göstermiştir ki yatırımlar ve teknoloji üretimi-transferi, uygun bilgin ve beceri ile desteklenmediği sürece kalkınma projeleri başarısız olmaktadır. İkincisi, eğitimle geliştirilen insan gücü, yöntem ve tecrübeler yolu ile bilginin kuramsal (teorik) ve uygulamalı alanlarda artışı kolaylaşmaktadır. Üçüncüsü, çevre korunması dikkate alındığında enerjinin kullanılması, nüfus artışı ile doğal kaynaklar arasında denge kurulması için, eğitim, insanları bilinçlendirmekte, bütün bunlar için gerekli insan gücünü yetiştirmektedir.

Eğitim, kalkınmanın yalnızca bir sektörü değil, fakat tüm kalkınma çabaları ile bütünleştirilmesi gereken önemli bir etkinliktir. Bu nedenle eğitim çok yönlü olarak düşünülme durumundadır. Eğitim, içerik ve biçim olarak geniş olmalıdır. İçerik temel bilgidен ileri araştırmaya, yaşayan becerilerde yetiştirmeden yüksek düzeyde

yaşama uygun üretim becerilerine kadar çeşitli şekillerde olabilmektedir. Eğitimin biçimi, örgün okul tiplerinden örgün olmayan çok özel eğitim şekillerine, okur yazarlıktan lisansüstü uzmanlığa kadar çeşitli uygulamalar göstermektedir.

Eğitim, kalkınma amaçlarının gerçekleşmesinde özel becerilerin kazandırılması açısından da önemlidir. Son zamanlarda yapılan çalışmalar, ilköğretim ve tarımsal yayım alanında sağlanan başarının tarımdan elde edilen ürünü artırdığını, anne kocaların eğitim düzeyinin artmasının nüfus artış hızını azalttığını ortaya koymuştur.

— Eğitimle ulusal kalkınma arasında sıkı bir ilişki vardır. Örneğin, kırsal alanlarda eğitim olanaklarının artırılması, endüstriyel gelişmenin hızla benimsenmesine ve geliştirilmiş tarımsal yöntemlerin kullanılmasına yardım etmektedir. Eğitilmiş ev kadınlarının ev ekonomisine yaptığı katkı ile aile planlaması vb. olumlu etkenlerin ulusal kalkınmaya etkilerinin tahminleri üzerinde olduğu bilinmektedir.

Bütün bu açıklamalar göstermektedir ki eğitimle kalkınma arasında çok sıkı bir ilişki vardır. Ülkemizde de, geniş kitlelerin büyüyen ekonomide üretici bir takım görevler alabilmeleri için, eğitim alanına yapılan yatırımlarla, önceki alanlara yapılan yatırımlar arasında denge kurulmasına gerek duyulmaktadır.

KAYNAKLAR

1. United Nations. Resolution Adopted by the General Assembly During Its Twenty - Fifty session. 15 September-17 December 1970 Supplement No 28 (A/8 028)New York, 1971.
2. World Bank, Education Sector Policy Paper, Washington, 1980